

Kommunal- og moderniseringsdepartementet
Postboks 8112 Dep

0032 OSLO

Vår fil: B14-CL021
Vårt Arkiv: 402
Saksbehandler: Cato Lie

Oslo 31. oktober 2014

Hørings svar – forslag til endringer i valgloven og valgforskriften

Vi viser til deres brev datert 3. juli 2014.

1. Innledning

Høringsnotatet beskriver en situasjon med store kvalitetsforskjeller i norske kommuner på gjennomføringen av valg. Dette er en situasjon FFO er svært lite tilfreds med. Undersøkelsen som ble foretatt etter stortingsvalget 2013, som det refereres til i høringsbrevet, viser for eksempel at det fortsatt er 3 % av kommunene som ikke har vurdert valglokalenes tilgjengelighet i forkant av valget.

Sommeren 2013 ratifiserte Norge FN-konvensjonen for mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD). Der understrekes det at alle innbyggere har rett til å utøve sine demokratiske rettigheter. I den forbindelse viser vi til artikkel 29, som omhandler deltakelse i det politiske og offentlige liv:

«Partene skal garantere mennesker med nedsatt funksjonsevne politiske rettigheter og mulighet til å nyte disse på lik linje med andre, og skal forplikte seg til:

- a) *å sikre at mennesker med nedsatt funksjonsevne kan delta fullt ut og på en effektiv måte i det politiske og offentlige liv på lik linje med andre, enten direkte eller gjennom fritt valgte representanter, herunder ved at mennesker med nedsatt funksjonsevne har rett og mulighet til å avgi stemme og bli valgt, blant annet ved:*
  - i) *å sikre at framgangsmåter, lokaler, utstyr og materiell som benyttes i forbindelse med valg, er hensiktsmessige, tilgjengelige og lette å forstå og bruke,*
  - ii) *å verne om den rett mennesker med nedsatt funksjonsevne har til hemmelig stemmegivning uten trusler ved valg og folkeavstemning, og til å stille til valg, og på en effektiv måte ivareta offentlige verv og utføre alle offentlige oppgaver på alle nivåer i forvaltningen, og legge til rette for bruk av ny teknologi og tekniske hjelpemidler når det er hensiktsmessig,*
  - iii) *å garantere at mennesker med nedsatt funksjonsevne fritt får gi uttrykk for sin vilje som velgere, og for dette formål, når det er nødvendig og de ber om det, tillate at en person de selv velger, hjelper dem med å stemme»,*

Det er ifølge undersøkelsen nevnt over, svært høy grad av tillit til valget i befolkningen. Det som har størst betydning for velgernes tillit til valggjennomføringen, er godt tilrettelagte valglokaler som er oversiktlige, samt valgfunksjonærer som har trygghet og kompetanse. Alle velgere skal møtes med respekt og få den hjelpen de har behov for og ønsker. Alle skal kunne avlegge stemme uten press eller utilbørlig påvirkning. FFO fikk dessverre noen meldinger om det motsatte ved gjennomføringen av forrige stortingsvalg. I enkelte kommuner var det ikke gode nok rutiner for avgivelse av forhåndsstemmer, samt for hjelp ved gjennomføring av valg for grupper med spesielle bistandsbehov. Dette er svært beklagelig for dem som rammes og er med på å undergrave tilliten til valggjennomføringen.

2. FFOs hovedsynspunkter

- FFO krever at samtlige valglokaler skal være tilrettelagt for alle velgergrupper.
- FFO går imot forslaget om at forsøket med internettstemmegivning stoppes.
- FFO støtter forslaget om en standardisering av stemmesedlene og at departementet overtar ansvaret for produksjon og utsendelse av valgkort.

3. Tilrettelagte valglokaler

I forbindelse med evalueringen av valget 2013 ble kommunene bedt om å svare på spørsmål om tilrettelegging og tilgjengelighet til valg. 96,5 prosent av kommunene opplyste at de vurderte valglokalenes egnethet og tilgjengelighet i forkant av valget. Omlag 3 prosent av kommunene svarte imidlertid at de ikke hadde vurdert dette i forkant av valget. Det er beklagelig og er dessverre omtrent på samme nivå som i 2011.

96 prosent av kommunene svarte at samtlige faste forhåndsstemmelokaler i kommunen var tilgjengelige for alle velgergrupper. 85 prosent oppga at alle lokaler på valgdagen var tilgjengelige. Kommuner som svarte at ikke alle valglokalene var tilgjengelige, oppga at det i hovedsak var ett eller to valglokaler som ikke var tilgjengelig for alle velgergrupper. Mangel på tilstrekkelig egnende lokaler oppgis som årsak. Resultatene fra evalueringen i 2009 og 2011 viser også at mangel på egnede lokaler var en hovedårsak til manglende tilrettelegging.

FFO er overrasket over funnene i undersøkelsen. Kommunene som henger etter i tilgjengelighetsarbeidet har hatt god tid til å utbedre og tilrettelegge. Det er også mulighet for midlertidig tilrettelegging av valglokaler, for eksempel ved å leie inn ramper. Vi forventer derfor ved valget i 2015 at det er full tilgjengelighet for alle velgergrupper ved samtlige valglokaler i Norge.

4. Stemmegivning over internett

Ved stortingsvalget i 2013 ble det gjennomført et forsøk med elektronisk stemmegivning via internett i 12 kommuner. Antall stemmeberettigede i disse kommunene utgjorde cirka 250 000. Totalt var det 70 090 velgere som valgte å avgi sin stemme via internett, noe som utgjør totalt 36 prosent av alle mottatte stemmer i forsøkskommunene. Denne andelen er betydelig og burde tilsi en utvidelse av ordningen.

Forsøket i 2013 er evaluert av Institutt for samfunnsforskning (ISF). Rapporten "Internettvalg – Hva gjør og mener velgerne?" er publisert på www.valg.no. I rapporten

vises det til stor enighet om at internettvalg bør være mulig i Norge og at oppslutningen om løsningen har økt i forsøkskommunene, først og fremst begrunnet med at det er en enkel måte å stemme på.

Det har imidlertid vært stor politisk uenighet om forsøket med internettstemmegivning, blant annet på grunn av at stemningen foregår uten offentlig kontroll og kan gi mulighet for press og påvirkning av den som stemmer. Departementet mener at forsøkene har gitt nyttig informasjon og erfaringer, men vil ikke videreføre forsøk med internettstemmegivning.

Å stemme over internett har gjort at flere grupper funksjonshemmede, som for eksempel blinde og svaksynte, endelig har fått mulighet til å gjennomføre hemmelige valg. Blinde og svaksynte er avhengig av egen pc med spesialtilpasset programvare de er kjent med, for å kunne stemme på denne måten. Synshemmede har tidligere måtte forholdt seg til en ukjent valgfunksjonær i valgavlukket, som får fullt innsyn i hva vedkommende stemmer. FFO har fått melding om at flere velger ikke å stemme på grunn av dette, og det er et demokratisk problem. Valg over internett kan være helt avgjørende for valgdeltagelsen for andre grupper av funksjonshemmede og kronisk syke, som for eksempel velgere med alvorlige fysiske funksjonshemminger og velgere med sosial angst.

FFO ber derfor regjeringen videreføre ordningen med mulighet for stemmegivning over internett.

5. Standardisering av stemmesedler

FFO støtter Kommunal- og moderniseringsdepartementets vurdering at utformingen av stemmesedlene ved både stortingsvalg og kommunestyre- og fylkestingsvalg bør standardiseres. Dette vil bidra til å sikre oppfyllelsen av krav til universell utforming og de tekniske kravene. Standardisering av formatet vil gi gjenkjennelseeffekt av stemmeseddelen fra valg til valg for velgerne. Det er via stemmeseddelen velgeren får utøvd sin deltakelse i demokratiet, og dette stiller krav til utformingen.

Universell utforming og ivaretagelse av hemmelig valg er absolutte krav ved standardisering av stemmeseddelformatet. FFO støtter løsningen med to stemmeseddelformater ved lokalvalg for å imøtekomme kravene nevnt ovenfor. Begge formatene passer i stemmeseddelskassetter og valgavlukker, samt i stemmeseddelskonvolutten. Klistrelappene med punktskrift i de nye valgavlukkene må byttes ut som følge av denne formatendringen, og vi vil understreke viktigheten av at departementet sørger for at det er mulig for kommunene å anskaffe slike etiketter.

FFO mener det er rett at Kommunal- og moderniseringsdepartementet overtar ansvaret for produksjon og utsendelse av valgkort. Dette vil være kostnadsbesparende for kommunene, samt innebære en forenkling. Det vil også sikre at alle velgere får samme minimumsinformasjon. Vi støtter at kostnadene knyttet til trykking og distribusjon av valgkort, dekkes via valgbevilgningen.

6. Konklusjon

Det ligger et særskilt krav til norske myndigheter om gi alle innbygger i Norge over 18 år mulighet til å utøve sine demokratiske rettigheter etter ratifiseringen av FN-konvensjonen for mennesker med nedsatt funksjonsevne.

FFO forventer derfor at alle valglokale ved Kommune- og fylkestingsvalget i 2015 vil være tilgjengelige for alle. Likeledes forventer vi at stemmegivning over internett fortsatt tilbys funksjonshemmede og kronisk syke der dette er løsningen for å kunne gjennomføre hemmelige valg.

Med vennlig hilsen

FUNKSJONSHEMMEDES FELLESGRUPPE

Knut Magne Ellingsen (s)
Leder

Liv Arum
Generalsekretær